

1. Referentie

Referentie	de Winter, M. (2003). <i>Niet te groot en niet te klein... Onderzoek naar effecten van schaalgrootte op het welbevinden van jeugdigen</i> . Utrecht: NIZW.
Taal	Nederlands
ISBN	90-5957-048-0
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

In het meerjarenprogramma 1998-2001 van het Programmeringscollege Onderzoek Jeugd (PCOJ) werd de vraag gesteld wat de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen zoals verzakelijking en economisering zou kunnen zijn op de sociale integratie, de ontwikkeling en het welbevinden van de jeugd in Nederland. Er blijkt behoefte te zijn aan meer inzicht in de precieze uitwerking die schaalvergroting en rationalisatie hebben op leerlingen. De rol van uitvoerende professionals (leerkrachten en hulpverleners) lijkt hierin van groot belang: zij zijn immers degenen die het 'menselijke gezicht' van de organisatie naar de leerling of de cliënt zouden moeten representeren. Vooral de voorwaarden waaronder dit kan gebeuren, verdienen nader onderzoek. Daarom is er een combinatie van kwantitatief (langs empirische weg vaststellen of er, en zo ja welke, effecten van schaalgrootte waarneembaar zijn) en kwalitatief onderzoek (op welke manier beleven jeugdigen dergelijke omgevingsaspecten) uitgevoerd. Voor de verzameling van kwantitatieve gegevens is aangesloten op enkele grootschalige onderzoeken die op het moment van het onderzoek uitgevoerd werden. Voor het kwalitatieve deel is gebruik gemaakt van 'peer-research', een onderzoeksvorm waarbij jeugdigen zelf als medeonderzoekers optreden. In dit eindverslag wordt allereerst nader ingegaan op het fenomeen schaalgrootte. De bestaande onderzoeksliteratuur wordt kort besproken en er wordt een denkkader aangereikt. Daarna worden de resultaten van de verschillende deelonderzoeken in hoofdlijnen beschreven, waar conclusies uit worden getrokken en er worden aanbevelingen gedaan voor beleid en onderzoek.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Welzijn
Trefwoord(en)	Economisering, schaalgrootte, schaalvergroting, welbevinden

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Programmeringscollege Onderzoek Jeugd (PCOJ)
Onderzoeker(s)	Prof. dr. Micha de Winter Capaciteitsgroep Kinder- en Jeugdstudies Faculteit Sociale Wetenschappen Universiteit Utrecht Postbus 80.140 3508 TC Utrecht Nederland Tel: ++3130/ 253 20 12 Fax: ++3130/ 253 91 41 http://www.uu.nl/uupublish/onderwijs/opleidingen/pedagogiek/15701main.html

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen zoals verzakelijking en economisering op de sociale integratie, de ontwikkeling en het welbevinden van de jeugd in Nederland? Hebben fenomenen als schaalvergroting en outputgerichtheid aantoonbaar negatieve of
-----------------	--

	wellicht ook positieve effecten op kinderen en jongeren, op leerlingen en cliënten? Kwantitatief gedeelte: Zijn effecten van schaalvergroting waarneembaar en zo ja, welke? Kwalitatief gedeelte: Op welke manier beleven jeugdigen dergelijke omgevingsaspecten?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Literatuurstudie over schaalvergroting en rationalisering. Kwantitatief gedeelte: Analyse van bestaande databanken: De gegevens van drie grootschalige jeugdonderzoeken werden verzameld om een antwoord te vinden op de vraag of de effecten van schaalvergroting meetbaar zijn en welke dat dan zijn Kwalitatief gedeelte: Peer research: de jeugdigen treden zelf op als medeonderzoekers. De respondenten werden gevonden via scholen en via Bureaus Jeugdzorg.
Onderzochte groep	Kwantitatief gedeelte: De gegevens van drie grootschalige jeugdonderzoeken werden verzameld om een antwoord te vinden op de vraag of de effecten van schaalvergroting meetbaar zijn en welke dat dan zijn: - Health Behavior of School Children, Trimbos-instituut: internationaal vergelijkend onderzoek naar gezondheid en welbevinden van scholieren. Het betreft 5730 leerlingen van de eerste vier klassen van het voortgezet onderwijs. Er werd voor het onderzoek naar de effecten van schoolgrootte een onderscheid gemaakt tussen kleine (<500 leerlingen), middelgrote (500-1000 leerlingen) en grote scholen (>1000 leerlingen). - Onderzoek van de Universiteit Leiden naar motivationele zelfregulatie in het middelbaar beroepsonderwijs: 1777 leerlingen van ROC's werden bevestigd. Er werden vier graden van grootte onderscheiden: scholen met minder dan 1000 leerlingen, scholen met 1000 à 2000 leerlingen, scholen met 2000 à 4000 leerlingen en scholen met meer dan 4000 leerlingen. Aan opleidingscoördinatoren werd gevraagd naar positieve en negatieve kenmerken van de school (volgens hen zelf en volgens de leerlingen). - Con Amore, Universiteit Utrecht: onderzoek naar conflict- en relatiemanagement van adolescenten: 2389 leerlingen van 12 middelbare scholen in Utrecht en omgeving werden gedurende een aantal jaren gevolgd. De gemiddelde leeftijd was 14 jaar. De effecten van grootte van zowel klassen als scholen konden nagegaan worden. Kwalitatief gedeelte: Bij Bureaus jeugdzorg: 20 cliënten, gemiddeld 16 à 17 jaar. Op twee scholen: 54 leerlingen, gemiddeld 15 à 17 jaar.
Bereik	Nationaal (Nederland)

7. Resultaten

Literatuurstudie	De effecten van schaalgrootte op het functioneren en welbevinden van jeugdigen is een complexe aangelegenheid. Allerlei groepskenmerken kunnen ervoor zorgen dat de factor 'schaalgrootte' een differentieel effect heeft. Ook de manier waarop de instelling omgaat met leerlingen of cliënten bepaalt de wijze waarop de schaal wordt ervaren.
Kwantitatief: HBSC	Er werden een aantal verschillen vastgesteld tussen grote en kleine scholen. Toch is het schoolniveau meestal de verklarende factor en niet de schoolgrootte (schoolgrootte en schoolniveau hangen immers samen: hoe hoger het schoolniveau, hoe groter de scholen). Op het gebied van pesten en vechten kan er echter geen verband gevonden worden met het schooltype of de urbanisatiegraad maar wel met de schoolgrootte. Hoe kleiner de school, hoe meer er gepest wordt en hoe meer vechtpartijen er plaatsvinden.
Kwantitatief: Motivationale zelfregulatie	Leerlingen van middelgrote scholen lijken het meest tevreden over het pedagogische klimaat in hun school, dit geldt voor meerdere domeinen, zoals competentieontwikkeling, rechtvaardigheid, eigenheid, motivatie,... Dit heeft wellicht te maken met het feit dat het de voordelen van grote en kleine scholen kan combineren: in kleinere scholen is er geen anonimiteit of onveiligheid, maar er zijn wel vaak klachten over de gebrekkige onderwijsvernieuwing, die in grotere scholen beter gerealiseerd kan worden. In deze grote scholen zorgen slechte communicatie en te weinig betrokkenheid dan weer voor problemen.
Kwantitatief: Conflict- en relatiemanagement	Er zijn, na controle van geslacht, etniciteit, leeftijd en opleidingsniveau, nog weinig significante verschillen te bespeuren tussen leerlingen van grote en die van kleine scholen. Er is wel een effect op welbevinden: hoe groter de school of klas hoe lager het welbevinden. Grote scholen en klassen hebben ook voordelen: betere vriendschapsbanden en minder

	conflicten.
Kwalitatief: peer research naar beleving	De organisatievorm zelf interesseert de jongeren niet meteen, zo blijkt uit de bevraging, wel de mensen met wie ze contact hebben binnen de organisatie. Vooral de persoonlijke band bepaalt de kwaliteit van de organisatie, deze moet professioneel maar ook menselijk zijn. Jongeren willen gezien en gekend worden (ook al staan ze op hun privacy), serieus worden genomen en voldoende eigen verantwoordelijkheid krijgen. Daarvoor zijn goede ondersteunende kaders vereist. Er moet dus een correct evenwicht gevonden worden tussen professionaliteit en persoonlijke band, tussen privacy en gekendheid. Hoewel jongeren zich dus niet interesseren voor de organisatie zelf, moet opgemerkt worden dat de kwaliteit van de eerstelijnsprofessional toch afhangt van de structuur die achter hem schuilgaat.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Professor Micha de Winter beschrijft in dit onderzoeksrapport de eindconclusies van de verschillende deelonderzoeken die in opdracht van het Programmeringscollege Onderzoek Jeugd een antwoord zochten op de vraag: Wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen zoals verzakelijking en economisering op de sociale integratie, de ontwikkeling en het welbevinden van de jeugd in Nederland?

Na een algemene inleiding en contextualisering van het begrip 'schaalvergroting', worden de deelonderzoeken en hun resultaten gepresenteerd. Drie kwantitatieve deelonderzoeken baseren zich op databanken van grootschalige jeugdonderzoeken, een kwalitatief onderzoek ging via peer research na hoe jongeren schaalvergroting beleven.

De drie kwantitatieve onderzoeken hadden betrekking op schaalvergroting in het onderwijs. De gevonden effecten zijn beperkt en niet geheel eenduidig. Op grote scholen lijkt het welbevinden over het algemeen lager te zijn dan op kleine scholen, maar ook kleine scholen hebben nadelen: er worden meer drugs gebruikt en er wordt meer gepest en gevochten. De verklaring voor dergelijke bevindingen is niet altijd duidelijk. De spanning tussen behoefte aan verbondenheid en behoefte aan autonomie bij jongeren is een bekend gegeven uit de psychologie en verklaart wellicht waarom op middelgrote scholen jongeren zich beter in hun vel voelen.

Het kwalitatieve onderzoek peilde via peer research naar de beleving van de schaalgrootte van scholen en Bureaus Jeugdzorg en bevestigt de spanning tussen autonomie en verbondenheid bij jongeren. Ze willen ruimte krijgen voor verantwoordelijkheid maar wel in een gestructureerde, veilige omgeving. De vorm van de organisatie interesseert de jongeren niet echt, wel de band met de mensen waarmee ze te maken hebben. De kwaliteit van de scholen en de Bureaus Jeugdzorg hangt daar van af, aldus de jongeren: wederzijdse betrokkenheid.

Hoe groter de organisatie, hoe moeilijker die wederzijdse betrokkenheid te realiseren is. Toch mag men niet uit het oog verliezen dat een al te sterke betrokkenheid de jongeren beperkt in hun autonomie en privacy. Middelgrote organisaties voldoen het beste aan de dubbele eis van autonomie en betrokkenheid. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat het niet de schaalgrootte op zich is die de kwaliteit en het welbevinden van de jongeren bepaalt.